

Azerbaycan-Türkiye Gerginliği -I-

Ermeni lobisi ABD Senatosu'nda sözde soykırım tasarısı için yeniden atakta. Bu ABD yönetiminin de işine geliyor. Her yıl tekrarlanan bu Demokles kılıcı, özel isteklerin Türkiye'ye kabul ettirilmesinin işe yarayan bir aracı olarak görülüyor. Türkiye artık yeni bir stratejiyle konuyu ele almalıdır!

Prof. Dr. Hakkı KESKİN 2005-2009 Federal Almanya Parlamentosu Milletvekili ve

Arupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Üyesi

Azerbaycan'ı yakından tanıyanlar, Azeri Türkleriyle Türkiye arasındaki ulusal, tarihsel, kültürel ve tüm diğer alanlardaki çok yönlü bağların ne denli iç içe olduğunu görürler. Azerbaycan'da başta konuştuğunuz ortak dil, dinlediğiniz ortak müzik, ortak tarih bilinci, dini inanç ve örtüşen yaşam biçimiyle kendinizi kendi ülkenizde, Türkiye'de hissedersiniz. Kardeş ve gerçek dost ülke sevgisini yaşarsınız.

Türkiye'nin günümüz politikasında iki kardeş ülkeyi birbirine bağlayan bu değerlerden çok, ne yazık ki ağırlık kazanarak izlenen ekonomik ve ticari beklentiler öne çıkartılmaktadır. Ancak bu yönüyle de incelendiğinde Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin, Türkiye için ne denli önemli olduğu çok iyi görülür.

Nabucco projesi

Bakû-Ceyhan petrol boru hattı, isminden de anlaşılacağı gibi, Azeri petrolünü Ceyhan'a taşıyan son yılların en önemli projelerinden biridir. Bir süredir Türkiye'nin de üzerinde önemle durduğu ve Avrupa Birliği'nin de büyük önem verdiği "**Nabucco**" gaz boru hattı projesiyle, Türkiye-Azerbaycan ekonomik ilişkileri çok daha önemli bir boyut kazanacaktır. Bu projenin gerçekleşmesi durumunda kuzeydoğudan Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, güneydoğudan da İran, Irak ve belki bazı Arap ülkelerinden bu borulara aktarılacak gazla, Türkiye önemli enerji kaynaklarını denetleyen bir ülke konumuna gelecektir.

Avrupa Birliği ve Türkiye, günümüzde aşırı ölçüde Rus gazına ve petrolüne bağımlı durumdadır. Rusya izlediği enerji politikalarıyla bu konumunu giderek daha da arttırarak, adeta tekel oluşturma stratejisi izlemektedir. Nabucco projesinin yaşama geçmesiyle, enerjideki tek yönlü bağımlılık büyük ölçüde azaltılacaktır. Türkiye böylece haklı olarak gelecekte enerji alanında Batı için de vazgeçilemez bir ülke konumuna geleceğini vurgulamaktadır. Tıpkı Bakû-Ceyhan petrol boru hattında olduğu gibi, Nabucco gaz boru projesinin yaşama geçirilmesinde de Azerbaycan'ın vazgeçilemez yeri ve önemi vardır. Türkiye günümüzde Bakû-Ceyhan petrolünden sağladığı gelirin daha fazlasını, yaşama geçmesi durumunda Nabucco gaz projesinden sağlayacaktır.

Azerbaycan zengin petrol ve gaz enerji kaynaklarıyla hızla artan milli gelire ve yaşam standardına ulaşmaktadır. Türk firmaları günümüzde Azerbaycan ekonomisinin her alanında büyük işler yapmaktadırlar. 8 milyona varan nüfusu ile Azerbaycan, Türkiye için ekonomik bakımdan da önemli bir ülke konumundadır.

Ermenistan, Azerbaycan topraklarının beşte birini işgal ederek bir milyon Azeri Türk'ün yaşadıkları yerleri terk etmesine neden olmuştur

Ermenistan 17 yıl önce işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmedikçe Kafkaslar'da barış sağlanamayacaktır. Azerbaycan bu işgali sona erdirmek için önce barışla, olmazsa tüm diğer seçeneklere başvurmakta kararlıdır.

Türkiye-Ermenistan sınırı

Cumhurbaşkanı **İlham Aliyev**, aralarında bulunduğum Avrupa Konseyi heyetini Mart 2009'da kabul ettiğinde, önemle Türkiye'nin Ermenistan sınırının açılma haberlerinden duyduğu büyük kuşkuyu dile getirmişti. Konu henüz Türkiye kamuoyuna yansımamıştı. Konuyu hemen Azerbaycanlı milletvekili arkadaşlarımla ve Türkiye'nin Azerbaycan Büyükelçisi'yle görüştüm. Azerbaycan'da bu duyumların medyaya yansıdığını ve Azerbaycan halkında büyük endişeye neden olduğunu söylediler. Hatta Türkiye'nin Bakû Büyükelçisi'nin iki gün sonra Ankara'ya gelerek hükümete gerekli bilgileri aktaracağını öğrendim.

Azerbaycan'ın beşte biri işgal altında

Duyulan bu kuşku çok haklı gerekçelere dayanıyordu. Türkiye'nin Ermenistan sınırını açmasının, Ermenistan tarafından işgal edilmiş olan Azerbaycan topraklarından çekilmeyi hedef alan görüşmeleri, olumlu etkileyeceği inancı egemendi. İran dışında sınır komşusu ülkelerle ticari ve ekonomik ilişkileri bulunmayan Ermenistan'ı, açılan Türkiye sınırı büyük ölçüde rahatlatacak ve Ermenistan işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çıkma gereği duymayacak görüşü, gerçekten de önemle dikkate alınmalıdır.

Bilindiği gibi Türkiye, Ermenistan'ın işgal ettiği Azerbaycan topraklarına tepki olarak Türkiye-Ermenistan sınırını bu nedenle kapatmıştı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1993 yılında aldığı 822, 853, 874 ve 884 sayılı dört kararla Ermenistan'ın derhal ve koşulsuz olarak Azerbaycan topraklarından çekilmesini istemişti.

Avrupa Konseyi ve aralarında Federal Almanya'nın da bulunduğu bazı ülke parlamentoları, Kafkaslar'da barışın sağlanması için Ermenistan'ın işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmesini istemektedir.

Türkiye'de bazı gazeteciler ve politikacılar tarafından sanıldığı gibi, Azerbaycan-Ermenistan arasındaki sorun sadece Dağlık Karabağ anlaşmazlığı değildir. Dağlık Karabağ sorunu gerçekten de çok eskiye uzanan bir konudur. Selçuklular 11. yüzyılda Azerbaycan'ı topraklarına kattığından bu yana Dağlık Karabağ Azerbaycan coğrafyası içerisinde yer alır. Rusya tarafından bölgenin 19. yüzyıl başlarındaki işgaline değin, Dağlık Karabağ'da Ermeniler nüfusun sadece yüzde 20'sini oluşturuyordu. Ancak Rusya tarafından bu bölgede Ermeni nüfusunu arttırarak Türkiye-Rusya arasında Ermeni çoğunluklu bir tampon bölge oluşturma politikaları sonucunda sağlanan göçlerle özellikle de Kırım savaşından sonra, Dağlık Karabağ'da Ermeni nüfus giderek büyük çoğunluğa kavuştu.

Buna karşın Dağlık Karabağ daha önceden de olduğu gibi, 1918-1920'de bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan topraklarının bir parçasıdır. Dağlık Karabağ, yine 1923'ten Sovyetler Birliği'nin 1992'de dağılmasına değin Azerbaycan toprakları içerisinde yer alır. Ancak Sovyetler Birliği, Ermeni nüfusun burada büyük bir çoğunluğu oluşturmaması nedeniyle, Dağlık Karabağ'a bir "**özerk statü**" verir.

Ermenistan 1988'de Sovyetler'in dağılma aşamasında, Azerbaycan'dan Dağlık Karabağ'ın Ermenistan'a verilmesini ister. Bu istem doğrultusunda Dağlık Karabağ yönetimi de, "**özerk statüden**" yararlanarak Azerbaycan'dan ayrılma girişimlerinde bulunur. Bunu kabul etmeyen Azerbaycan Parlamentosu Kasım 1991'de aldığı kararla, Dağlık Karabağ'ın bu "**özerk statüsünü**" kaldırma kararı alır.

Ocak 1992'de Ermenistan buradaki ağır Rus silahları ve Rus ordusu mensuplarının da yardımıyla, önce Dağlık Karabağ'ın işgaline başlar. Ermenistan bununla da yetinmeyerek Dağlık Karabağ'ın çevresindeki bölgeleri işgal eder. Azerbaycan ordusu işgal edilen topraklarının bir kısmını Ocak 1994'te geri almayı başarır. 12 Mayıs 1994'te iki ülke arasında bir ateşkes antlaşması imzalanır. Böylece Azerbaycan topraklarının beşte biri Ermenistan tarafından işgal edilir. Bu topraklarda yaşayan bir milyon insan canlarını koruyabilmek için kaçmak zorunda kalır veya kovulur, binlerce insan öldürülür. Bu bir milyon kaçkın insan Bakû ve diğer Azerbaycan bölgelerinde geçici koşullarda yaşamakta ve kendi bölgelerine dönebilecekleri günü beklemektedirler.